

THE PLACE AND ROLE OF MULTIMEDIA IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Natalia Milikic

University of Montenegro – Faculty of Philology Niksic, Montenegro natalijab@t-com.me

Abstract: Multimedia comprise a combination of text, moving or still images, animation, sound, video signal which are merged by a computer into a whole. It is very important to differentiate between the terms *educational media* and *media* in general. Educational media are introduced in the educational process with the tendency to increase the efficiency of the process and learning, i.e. encourage developmental changes in students, while media in general are aimed at sublimating and mediating various pieces of information. In order to organise classes in a proper and quality manner, as well as to achieve specific educational goals, apart from material and technical equipment (i.e. modern multimedia and other information and technological equipment), it is important to ensure a professional, motivated and didactically and methodically trained teacher, whereas the success and the achievements he or she is going to attain in working with students depend not only on their abilities, motivation for work and the presence of media, but also on their capabilities to obtain the greatest and most efficient effects with the circumstances they work in.

The role, position and significance of teachers change greatly when multimedia comes into play – from instructing and examining they move onto planning, preparation, organisation and evaluation of the results achieved. Now, when a teacher acts and works in such new multimedia conditions, he or she is less and less an instructor and examiner, and increasingly more takes the position of an organiser, researcher, consultant, creator, coordinator and evaluator of the entire multimedia-backed educational process and the students' acquisition of knowledge. In this regard, it should be noted that only if the teacher is well aware of the advantages, but also of the limitations of this form of teaching, will he or she be able to correctly choose the most adequate teaching programme, approach, method, media.

Within the contemporary educational process, emphasis is put on encouraging teamwork, establishing cooperation among students, developing critical and creative thinking, building proper student opinions and conclusions, developing independence. It needs to be pointed out that contemporary teaching is modifying the position of teachers and students. Today, the teacher does not direct students only towards the achievement of a certain goal, but he or she rather activates the students, motivates them to independently solve a problem, provides – through the application of information technology – virtual teaching, the receipt of a large quantity of information which encourages the students' creativity, imagination, rationalisation, knowledge construction, abstraction, research. Therefore, the teacher, despite being “less and less an instructor”, is increasingly more in the position of a mediator in the process of transferring knowledge to students, an organiser, a consultant, and regardless of the high level of educational technology application in teaching, such technology will never render the teacher obsolete in the educational process.

Modern education will not be able to entirely meet the needs and requirements of the present, and especially not the needs and requirements of the future, without a well-designed, proper and efficient use of modern educational technology.

Keywords: multimedia, educational process, student, teacher.

MJESTO I ULOGA MULTIMEDIJA U OBRAZOVNOM PROCESU

Natalija Milikić

Univerzitet Crne Gore – Filološki fakultet Nikšić, Crna Gora natalijab@t-com.me

Rezime: Multimediji čine kombinaciju teksta, pokretne ili nepokretne slike, animacije, zvuka, video signala koje objedinjuje sam računar u jednu cjelinu. Veoma je važno praviti diferencijaciju između pojmova *nastavni mediji* i *mediji* uopšte. Nastavni mediji se u vaspitnoobrazovni proces uvode s tendencijom da se poveća efikasnost nastavnog procesa i samog učenja, tj. da se podstaknu razvojne promjene kod učenika, dok sami mediji pretenduju sublimiranju i posredovanju raznovrsnih informacija. Da bi se organizovala valjana i kvalitetna nastava, kao i postigli određeni vaspitnoobrazovni ciljevi, osim materijalno-tehnološke opremljenosti (tj. savremenih multimedija i druge informaciono-tehnološke opremljenosti), važno je obezbijediti stručnog, motivisanog i didaktičko-metodički osposobljenog nastavnika, a koliki će uspjeh i kakva će postignuća on ostvariti u radu sa učenicima, ne zavisi samo od njegovih sposobnosti, motivisanosti za rad i prisutnih medija, već i od njegovih umijeća da u uslovima u kojima radi postigne najveće i najefikasnije efekte djelovanja.

Uloga, pozicija i značaj nastavnika se korišćenjem multimedija u velikoj mjeri mijenjaju, iz pravca predavanja i ispitivanja, ka planiranju, pripremanju, organizaciji i vrednovanju postignutih rezultata. Sada je nastavnik, djelujući i radeći u novonastalim multimedijalnim uslovima, sve manje predavač i ispitivač, a sve više je u poziciji organizatora, istraživača, konsultanta, kreatora, koordinatora i evaluatora cjelokupnog multimedijски podržavanog procesa nastave i usvajanja znanja od strane učenika. U vezi sa tim treba naglasiti to da samo ukoliko je nastavnik dobro upoznat sa svim prednostima, ali i ograničenjima ovog vida nastave, on će znati da na valjan način odabere najadekvatniji nastavni program, pristup, metod, medij.

U savremenom nastavnom procesu teži se podsticanju timskog rada, uspostavljanju kooperacije među učenicima, razvoju kritičkog i kreativnog mišljenja, građenju valjanih učeničkih stavova i zaključaka, razvijanju samostalnosti. Ono što treba istaći jeste to da savremena nastava danas mijenja poziciju nastavnika i učenika. U njoj nastavnik ne usmjerava učenika samo u pravcu dostizanja nekog cilja, već on sada aktivira učenika, pokreće ga na samostalno rješenje nekog problema, primjenom informacione tehnologije pruža virtuelno učenje, primanje velikog broja informacija koje podstiču učeničku kreativnost, imaginativnost, racionalizaciju, konstruisanje znanja, uopštavanje, istraživanje. Nastavnik, dakle, iako je sada „sve manje predavač“, sve više je u poziciji medijatora u procesu prenošenja znanja učenicima, organizator, konsultant, a bez obzira na visok nivo primjene obrazovne tehnologije u nastavi, ipak, ona nikada neće potisnuti nastavnika iz vaspitnoobrazovnog procesa.

Savremeno obrazovanje ne može u potpunosti odgovoriti potrebama i zahtjevima sadašnjice, a naročito potrebama i zahtjevima budućnosti, bez dobro osmišljene, valjane i efikasne upotrebe moderne obrazovne tehnologije.

Ključne riječi: multimediji, obrazovni proces, učenik, nastavnik.

1. UVOD

Sam pojam Multimedij potiče iz engleskog jezika i ukazuje na onog koji koristi više medija istovremeno usljed prenosa informacija (Rječnik, 2021). To je “integracija višestrukih oblika medija za digitalno slanje informacija korisniku” (Razlika između multimedije i animacije, 2021). Multimediji zapravo predstavljaju „bilo kakvu kombinaciju različitih medija:

- teksta,
- slike (grafike),
- animacije,
- zvuka,
- video signala,

koju posmatračima prikazuje računar ili neki drugi digitalni uređaj“ (Multimediji I, 2015, 1). Dakle, multimediji čine kombinaciju teksta, pokretne ili nepokretne slike, animacije, zvuka, video signala koje objedinjuje sam računar u jednu cjelinu. Baveći se pitanjem važnosti multimedija u savremenom nastavnom procesu, istaći ćemo da “kombinovanje pisanog teksta, slike, zvuka i animacije prilikom realizacije programskih ciljeva i sadržaja proizvodi veće i trajnije efekte, doprinosi ukupnoj emancipaciji školske kulture i višestruko utiče na kvalitet podučavanja“ (Novović, 2015, 165).

Učenje uz pomoć multimedija “predstavlja stvaranje mentalne slike uz pomoć riječi i teksta, te slika, animacije, ilustracije ili video zapisa” (Ivašćanin, 2020, 17).

Veoma je važno praviti diferencijaciju između pojmova *nastavni mediji* i *mediji* uopšte. Nastavni mediji se u vaspitnoobrazovni proces uvode s tendencijom da se poveća efikasnost nastavnog procesa i samog učenja, tj. da se podstaknu razvojne promjene kod učenika, dok sami mediji pretenduju sublimiranju i posredovanju raznovrsnih informacija. Da bi se organizovala valjana i kvalitetna nastava, kao i postigli određeni vaspitnoobrazovni ciljevi, osim materijalno-tehnološke opremljenosti (tj. savremenih multimedija i druge informaciono-tehnološke opremljenosti), važno je obezbijediti stručnog, motivisanog i didaktičko-metodički osposobljenog nastavnika, a koliki će uspjeh i kakva će postignuća on ostvariti u radu sa učenicima, ne zavisi samo od njegovih sposobnosti, motivisanosti za rad i prisutnih medija, već i od njegovih umijeća da u uslovima u kojima radi postigne najveće i najefikasnije efekte djelovanja. U prilog tome govori nam veliki broj slučajeva koji potvrđuju činjenicu da neke škole koje, iako posjeduju zavidnu materijalno-tehnološku infrastrukturu, ne ostvaruju valjane i očekivane vaspitnoobrazovne rezultate. Uzroci tome mogu biti dvojaki: 1. da se multimedijalna tehnologija kojom data škola raspolaže ne primjenjuje u dovoljnoj i očekivanoj mjeri i nestručno i nekompetentno od strane predavača; 2. ne postoji volja i spremnost nastavnika da svoj rad prilagode potrebama i zahtjevima savremenih multimedija (Mijanović, 2015).

2. MJESTO I ULOGA NASTAVNIKA PRI KORIŠĆENJU MULTIMEDIJA U NASTAVI

Efikasnost nastave zavisi od velikog broja faktora. „U prvom redu ovdje prevashodno mislimo na način na koji se ostvaruje planiranje i organizovanje nastavnog procesa. Ukazani preduslov u najvećem stepenu zavisi od predavača,

njegove stručnosti, nivoa znanja kojim vlada iz domena datog predmeta, kompetencije i same nastavnikove ličnosti. Pored znanja iz oblasti predmeta, nastavnik mora da posjeduje i očekivan stepen pedagoških i metodičkih znanja“ (Миличић, Стевовић, 2016, 46). Pod profesionalnim kompetencijama nastavnika podrazumijevamo „dinamičku kombinaciju znanja, kognitivnih i praktičnih vještina, kao i stavova i vrednosti koje nastavnik/ca ume da koristi pri obavljanju svojih profesionalnih aktivnosti“ (Videk-Vizović, Velkovski, 2013). Nastavnika treba da odlikuje kreativnost i fleksibilnost, permanentno profesionalno usavršavanje, usvajanje postupaka rada na modernim tehnologijama, spremnost na kooperaciju i timski rad.

Uloga, pozicija i značaj nastavnika se korišćenjem multimedija u velikoj mjeri mijenjaju, iz pravca predavanja i ispitivanja, ka planiranju, pripremanju, organizaciji i vrednovanju postignutih rezultata. Sada je nastavnik, djelujući i radeći u novonastalim multimedijalnim uslovima, sve manje predavač i ispitivač, a sve više je u poziciji organizatora, istraživača, konsultanta, kreatora, koordinatora i evaluatora cjelokupnog multimedijски podržavanog procesa nastave i usvajanja znanja od strane učenika. U vezi sa tim treba naglasiti to da samo ukoliko je nastavnik dobro upoznat sa svim prednostima, ali i ograničenjima ovog vida nastave, on će znati da na valjan način odabere najadekvatniji nastavni program, pristup, metod, medij (Mijanović, 2015).

Iako nastava uz pomoć multimedija doprinosi metodičkoj raznovrsnosti, i kao takva podstiče razvoj intelektualnih potencijala učenika, kao i doprinosi usvajanju novih znanja u skladu sa njihovim individualnim sposobnostima, prethodnim znanjem i iskustvom, olakšava rad samih nastavnika, ona ipak ne može zamijeniti nastavnika i neposrednu komunikaciju učenika sa njim, razmjenu mišljenja, kooperaciju i interakciju među samim učenicima (Gvozdenović, 2015).

3. ZAKLJUČAK

U savremenom nastavnom procesu teži se podsticanju timskog rada, uspostavljanju kooperacije među učenicima, razvoju kritičkog i kreativnog mišljenja, građenju valjanih učeničkih stavova i zaključaka, kao i razvijanju samostalnosti. Ono što treba naglasiti jeste to da savremena nastava danas mijenja poziciju nastavnika i učenika. U savremenoj nastavi nastavnik ne usmjerava učenika samo u pravcu dostizanja nekog određenog cilja, već on sada aktivira učenika, pokreće ga na samostalno rješenje nekog problema, primjenom informacione tehnologije pruža virtuelno učenje, primanje velikog broja informacija koje sada podstiču učeničku kreativnost, imaginativnost, racionalizaciju, konstruisanje znanja, uopštavanje, istraživanje. Nastavnik, iako je sada „sve manje predavač“, sve više je u poziciji medijatora u procesu prenošenja znanja učenicima, organizator, konsultant, a bez obzira na visok nivo primjene obrazovne tehnologije u nastavi, ipak „ona nikada neće potisnuti nastavnika iz vaspitnoobrazovnog procesa“ (Joksimović, 2015, 117). Uloga nastavnika u savremenom nastavnom procesu je da u što većem stepenu podstakne učenike na uspjeh i napredak u procesu usvajanja i proširivanja znanja. Međutim, potrebe i mogućnosti učenika se diferenciraju, pa stoga “nastavnik permanentno treba da uvažava i sagledava postojeće razlike, te da učenike pokreće, motiviše i vodi naprijed” (Миличић, Стевовић, 2020, 404), kao i da primjenom multimedija u nastavi izgradi što povoljnije uslove za napredak i individualni razvoj svakog učenika ponaosob.

„Savremeno obrazovanje ne može odgovoriti potrebama i zahtevima sadašnjice, a naročito potrebama i zahtevima budućnosti, bez smišljene i efikasne upotrebe moderne obrazovne tehnologije, čija je uloga nesumnjiva u pripremanju kadrova u svim domenima ljudskog rada i savremenom načinu življenja“ (Đorđević, 1981,220). Ono što treba posebno istaći jeste to da je imperativ u savremenoj nastavi pružiti svakom učeniku što adekvatnije i povoljnije uslove za sticanje neophodnih funkcionalnih znanja i vještina, “uz maksimalnu mobilnost svi saznanji čula, te efikasno podsticanje razvoja njegovog sveukupnog psihofizičkog i drugog potencijala” (Mijanović, 2017, 15).

LITERATURA

- Đorđević, J. (1981). Savremena nastava – organizacija i oblici. Naučna knjiga.
- Gvozdenović, S. (2015). Osposobljavanje nastavnika za primjenu savremenih tehnologija. Sistem obrazovanja i digitalna kultura, 48, 141-155.
- Ivaščanin, V. (2020). Računalna tehnologija i multimedija u nastavi. Filozofski fakultet. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:770506>
- Joksimović, B. (2015). Položaj učenika u nastavi podržanoj savremenim tehnologijama. Sistem obrazovanja i digitalna kultura, 48, 107-123.
- Mijanović, N. (2015). Multimediji u procesu nastave i učenja – prednosti i ograničenja. Sistem obrazovanja i digitalna kultura, 48, 21-43.
- Mijanović, N. (2017). Obrazovno-tehnološka kompetentnost nastavnika kao faktor organizovanja savremene nastave i učenja. Inovacije u nastavi, 30.2, 15-28.

- Миликић, Н., & Стевовић, И. (2016). Изграђивање комуникативне компетенције ученика и улога наставника у савременом наставном процесу. Knowledge, 13.3, 47-50.
- Миликић, Н., & Стевовић, И. (2020). Компјутерска технологија у настави страног језика. Knowledge, 42.2, 403-407.
- Multimediji I (2015). Multimediji I . VTŠ Novi Sad. <http://vtsns.edu.rs/wp-content/uploads/2016/03/Multimediji1.pdf>
- Novović, T. (2015). Kvalitet i aspekti primjene informacione tehnologije u crnogorskoj visokoškolskoj nastavi. Sistem obrazovanja i digitalna kultura, 48, 163-179.
- Razlika između multimedija i animacije (2021). <https://hr.strephonsays.com/difference-between-multimedia-and-animation>
- Rječnik (2021). Rječnik. Definicija multimedije.** <https://hr.emsayzilim.com/definicija-n-de-multimedia>.
- Videk-Vizović, Velkovski, Z. (2013). Nastavnička profesija za 21. vek. http://www.cep.edu.rs/public/Nastavnicka_profesija_za_21_vek.pdf;